

TÓFALVI ZSELYKE

## A JOKELA-SZENTENDRE ÁTJÁRÓ

■ Most, hogy rettenetesen belefáradtam a télbe, megkerestem az online térben régi finn barátnömet, Saukko Ilimolát. Igazából ő az egyetlen finn ismerősöm, barátom, de általa nemcsak Finnországot, nemcsak a finn hideget, sötétséget, szürkeséget, a végtelen telet ismertem meg, amibe pont most az idén először, amikor tizenöt éve nem volt ekkora hó a mi tájainkon, úgy belefáradtam – odáig, hogy nejlonzacskót húztam a cipőmbe, akkora a hó – hanem azt is, hogy mindebben van valami makacs, szelíd fényű szépség, amit ők, a finnek otthonnak neveznek.

Ezt a gyönyörű nevű Ilimolát jó pár évvel ezelőtt Budapesten ismertem meg a Terv Presszóban, ahol órákon át váltottuk meg a világot kávé és sonkás-sajtos melegszendvics mellett abban az időben, amikor még bent lehetett cigizni, és nem volt szempont az időjárás. „Ha Finnországra gondolsz, mi az első, ami eszedbe jut?” – szegezte nekem a kérdést a szóke, tiszta tekintetű, sportos lány, miközben a hamutartó szélén egyensúlyozott a cigarettája. „A szauna” – feleltem, és ő úgy nevetett, mint aki pontosan erre a válaszra számított, csak még hallani is akarta, hogyan csúszik ki ez a szó egy fázós kelet-európai szájából.

Ilimolához csatlakozott Jorma, Kimmo, Lotta meg Mika, legalábbis az ő nevükre emlékszem, és meséltek a finnségről, a tiszta természetéről, a 188 ezer tóról, a narancssárga fogantyús Fiskars ollókról, a Nokia mobiltelefonokról, a papírpoharakról. A Terv Presszó-beli találkozás után még jó párszor összefutottunk Budapesten, hol csak Ilimolával kettesben, hol egy kisebb, véletlenszerűen verbuválódott finn kolóniával, és lassan az lett a benyomásom, hogy Finnország először mindig emberekben, csak aztán a térképen jelenik meg.

Nem sokkal ezután már a Finnair gépén ültem, és Helsinki felé tartottam. A gépen csak magyarok és finnek voltak, ki haza, ki oda tartott, és arra emlékszem, hogy abba a morajló duruzsolásba aludtam bele, amelyben mintha mindenki magyarul beszélt volna – a hanglejtés, a magánhangzók olyan ismerősen ringtak –, mégsem értettem egyetlen szót sem.

Ilimola egy Szentendréhez hasonló városkában lakott, amely ugyanúgy napon felejtett fagyiként elolvadó negyven perc vonatkozás volt a fővárosból kifelé HÉV-vel. Igaz, szigorúan távolság szerint rendszerezve a dolgokat, Székesfehérvár lenne az adekvát analógia, de logisztikai szempontból mégiscsak Szentendrét kell mondanom, mert úgy állt a térképen Helsinki mellett, mint valami udvarias zárójel. Pasila / Böle, Tikkurila / Dickursby, Järvenpää / Träskända... Jokela, az mondjuk Jokela, mind finnül, mind svédül; így sorjáznak szépen a HÉV-megállók egymás után, miközben egy lakonikus, mély, megbízhatóságot sugárzó férfihang olvassa be őket, mintha minden állomásnál egy kicsit tovább sülyednél a látható csendbe.

Ilimola az állomásról egyenesen a legközelebbi grillpulthoz vitt, mintha ez volna a hivatalos határátlépési rítus: a kedvenc ételét ettük, olyasmit, mint a rakott krumpli, csak kolbász és tojás helyett vastag, rózsaszín lazacszeletekkel. A K-Marketben vettünk Karhu nevű sört hozzá; a bolt előtti placcon, ahol pultoknál árulták a szezonális termékeket, vettünk a javából: mansikkát, a lassan éréstől zamatos finn epret, meg az erdők kincsét, kantarellit, rókaagombát.

Aztán nyakunkba vettük Helsinkit, mentünk egyik utcáról a másikra, kávézó-ról kávézóra, majd véletlenül belebotlottunk egy művészeti galériába, ahol megnéztük Helene Schjerfbeck festőművész retrospektív kiállítását. Minden ismerős-

nek tűnt, de mégis másnak. Itt egy olyan világot láttunk, ahol az emberek üres szobákban üres könyveket olvasnak, az izmok feszesen feszülnek, és a szemek olyan hidegek, hogy megfagyasztják a mögöttük lévő fényt.

Schjerfbeck „Az ajtó” című festménye egy kápolna belsejét mutatja: csukott ajtó, egy elkenődött fénynyom, és semmi életjel. A festményeken az ajtó általában kis történetgép: valami közeleg, valami történni fog. Schjerfbecknél viszont az ajtó nem nyílik sehová.

Vettem is pár képeslapot a festményről; az egyiket a volt középiskolai magyar-tanárnőmnek címeztem. Kedvenc könyve Szabó Magdától *Az ajtó*.

A kiállítás után szótlánul vonatoztunk vissza Ilimoláékhoz. Csütörtök volt, márpedig a csütörtök szent: azon a napon a ház alagsorában lévő közös szauna az övök, név szerint rájuk írva a fal táblán, mint valami csendes privilégium. Sivula, Ilimola barátja már várt minket odalent, rövidnadrágban és egy „Finland 100” felíratú pólóban, mintha csak ő maga lenne a függetlenségi centenárium reklámarca.

Odabent a test vette át az irányítást, minden más kint maradt: a nap, a vonat, Schjerfbeck hideg tekintetei. A finn szaunában – az „igaziban”, ahogy ők mondják – meztelenül ülsz a fafűtéses kályha mellett, a levegő olyan forró, hogy a gondolat már csak rövid, töredezett mondatokban jut el a fejedig. A kerti fészter méretű faodúban vizet öntesz a kövekre, és a felcsapó *löyly* úgy csap arcon, mintha valaki láthatatlanul rád csukna egy ajtót, mögötte minden felesleges szóval. Ha elég sokáig bírod, az elme lassan kitisztul, és egy pillanatra tényleg elhiszed, hogy ebből a gőzből másik emberként fogsz kilépni.

Sivula azt mondta, az emberek nem értik, hogy a szauna pihentető, szinte spirituális dolog. „Apám a szaunában született, 1943-ban az volt a legtisztább hely a farmon.” Ilimola hozzátette, hogy a szauna a születés és a halál helye is: volt egy elnökük, aki a hetvenes–nyolcvanas években a szaunába hívta a politikai ellenfeleit, ott próbálta kiizzadni a kompromisszumokat. Finnország öt és fél milliós ország, hárommillió autóval és kétmillió szaunával, és egyszer még szaunaemojit is kitaláltak maguknak, csak hogy legyen jelük a térképen. A szaunában főzni is lehet, Sivula szerint régen állandóan kolbászt sütöttek odabent. Én pedig ültem a forró deszkán, és arra gondoltam, hogy van, ahol a konyha a ház közepe, itt meg ez a túlfűtött faodú az: egy szűk hely, ahol az ember egyszerre fő meg és tisztul ki.

Most, hogy újra rettenetesen belefáradtam a télbe, a Rudas szaunájából kilépve készítettem egy szelfit az izzadó arcomról, és elküldtem Ilimolának. Pár perc múlva jött a szívecske, alatta egyetlen szóval: *Huippukuva*. Rákattintottam Ilimola profilképére – egy fotó, ahogy magasan sűgrik a hó fölött –, és odaírtam én is: *Huippukuva. Nagyon jó kép!*